

הרבי חנניה יומת ליפא האניינ'

בעניין חיוב השבת אבידה ביוקרה דלקמיה

שאלת:

מי שמצא אבידה שאינה שווה עכשו פרוטה, אבל הדבר ידוע בודאות שלאחר זמן יהיה שווה פרוטה. כגון: מצא חמש נוקשה דמוית להשחותו עד אחר פסת, אבל בפסח עצמו אסור ג"כ בהנאה כմבוואר באו"ח (ס"י תמא"ב ותמא"ז) האם חייב בהשבה, או לא.

תשובות:

הגורם לממון כממון דמי או לא. דינה בגמרא ב"ק (דף ע"ו ע"א) בגין הקדרש, נחלקו רבנן ור"ש אם חייב בד' וה', רבנן סבר רפטור מד' וה', מ"ט בגין מבית האיש ולא מבית הקדרש. ר"ש אומר קדרשים שהייב באחריותן חייב, מ"ט קריינא ביה ונונב מבית האיש, דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי. וכן מבואר בוגם' (שם דף ק"ה ע"ב) דלפי ר"ש דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי בפסחים (דף ב"ט ע"ב) מחלוקת במי שאכל חמץ של הקדרש בפסח אם מעל או לא דמיפלני בחלוקת ר"ש עם רבנן, דלפי ר"ש דס"ל כממון דמי מעל. וע"ע בב"ק (דף צ"ח ע"ב), ועוד הופיעה מחלוקת בכמה מקומות בש"ס.

ועי' בקצתה"ה (ס"י שפ"ו סק"א) שהאריך לדוחות ראי' הש"ך דהאריך להוכחה דיןני דגמי דחייב אינו רק קנסא מדרבנן, ודלא ברמבה"ן דס"ל חייב מה"ת, ע"ש. ובתו"ד מבואר דלפי ר"ש

לפום ריחטא נראה דזה דין מפורש בשוו"ע: (ס"י רס"ב ס"א) כל אבידה שאינה שווה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה אינו חייב להכרי עלייה וכו', ע"ש. ומקורה טהור מגمرا ב"ט (דף ב"ז ע"א) ת"ר אשר תאבד וכו' ומצתאתה אבידה או מציאה אינו חייב בהשבה. אבל באמת יש לחلك טובא דמה שפטור מדין השבת אבידה בשאיתנה שווה פרוטה מאחר ואינו ממון כלל, והוא רק כשהלא ידוע בודאות גמורה שישוה לאחר זמן פרוטה, אבל בנידון דין דידוע עכשו בודאות דלאח"ז יהיה שוו"פ, אפשר דשאני, וכן שיתבאר להלן (ולא מסתבר לומר דפטור בודאי מהא דגוזה"ב, דין לך בו אלא חידושו. דהיינו, שמייטה התורה בפירוש לפטור בכל מצב, ופשטוט הוא).

ב. יבהיר דין שיק לדבר הגורם לממון אי כממון דמי
ונראה שיש לדמות האי מילתא למחלוקת ר' שמעון וחכמים בדבר

(שער כ"ט ח"ב, ושער נ"א ח"ו) דס"ל דהלהכה בר"ש, אלא כרוב רובן של הראשונים הר"ף, הרא"ש, הרמב"ם ורmb"ז ועוד, שס"ל דהלהכה ברבן דלאו כממון דמי, וא"כ באבידה שאינה שוה עבשו ש"פ, אין בה דין ממון כלל, ולכאר יפטר מהשbetaה.

ג. ביאור שיטת התום'
בדינא דגרמי, ובדהנול"

אמנם י"ש לעין, דבתוספות בב"ק (דף ע"א ע"ב) ד"ה וסביר, וכן בתוספות בכתובות (דף ל"ד ע"א) ד"ה סבר כתבו גבי גונב שור הנסקל וטבחו דחיב בד' וזה, באופן שמרנו הבעליים השור לשומר, והויק והודיע בבית שומר, ונגמר דיןו בבית השומר, דר"מ ס"ל בר' יעקב אמר אף משנגמר דין החיוiro מוחזר, וס"ל בר"ש דאמר דהנול"מ כממון, וכן בפ"ה אמר דמחייב בד' וזה. והקשו בתוספות דל"ל לומר דר"ט בר"ש ס"ל, למא דר"ט לטעמה לדאין דין דגרמי, וכל שכן דמחייב בדבר הנורם לממון, רק אמר בהגول קמא וכו', א"כ ר"ט דמחייב בשורף שטרותיו בדאמירין הtam דמן דין דין דינא דגרמי מגביה בית דמי שטרא מעליा, בש"ב דמחייב בדהנול"מ. ותירצו, דaicא למיר איפכא, דעת' לא מיחייב ר"מ אלא בדין דגרמי בנון בשורף שטרות וכו' דראיoli לכל העולם למוכר ולגבות בו וכו', אבל דבר הנורם באחריותן, דין ראיoli לא זה שיפטור בו עצמו לאichiib ר"מ, ולהבי צריך לומר דסביר לה בר"ש. ויתם דלהבי

دس"ל דדהנול"מ כממון דמי הווי אותו דבר כממון ממש בכיס מלא מעות וכמו בב"ק (דף צ"ח ע"ב) דאמר רב דימי בר חננא הא דרביה הדינו השורף שטר של חיירו באנו למחוקת ר"ש עם רבנן לר"ש דאמר דהנול"מ כממון דמי מיחיב ולרבנן דלאו כממון פטור. ומואר, דלפי ר"ש הטעם שחיב דהוי אילו הויק ממש, ולכון אין צורך חידוש מיוחד במא שיתחייב במעשה המזיק, דהא איןנו גרמי. רק החידוש הוא שנחשב האי ממוני כממון ממש. וכן מבואר ברmb"ז בكونטרס דין דגרמי שלו, ע"ש.

וע"ע בקצתה"ח (ס"י שפ"ז סק"ז) שנסתפק بما שיזיק ממון חיירו שלא היה ליה עבשו, וחוי ל�מיה, (כמו חמץ נוקשה בפסח) אם חייב משום מזיק. והוכחה מגמרא בפסחים (דף כ"ט ע"ב) דסביר דלר"ש דס"ל דדהנול"מ כממון דמי, מעל. ופרש"י שם, מ"ד מעל סבר אע"ג דהשתא לא חוי כיון דלקמיה חוי גורם לממון הוא וכממון דמי, ע"ש. אם כן מוכח דמי שהזיק ממון חיירו דחוii רק ל�מיה הרי זה תלוי במחוקת ר"ש ורבנן אי דהנול"מ כממון דמי או לא.

וא"כ נראה דין דמי ממש לנידון של הקצתה"ח הניל, ואם כן באבידה אע"ג דעבשו אינה ש"פ, אבל כיון שלאה"ז תהיה בודאי ש"פ, א"כ חוי גורם לממון, יהיה תלוי במחוקת ר"ש ורבנן, מבואר בקצתה"ח. ועי' בש"ך (ס"י שפ"ז סק"ז) שהאריך להוכחה בראיי דפסקינו רבנן דלאו כממון דמי ודלא כבעה"ת

דבר שבזה אין את החידוש של דהגול"טרכמן דמי. משא"כ אם נאמר דסבירת ר"מ משווים גרמי גרידא, צדקו דברי הש"ך אין סברא להלך,adam hoik לו דבר שאין שווה לכל העולם לא מיקרי גרים לו היוק, דסוף סוף נגרם לו היוק. וכן נראה ראי' מדברי הש"ך (שם סק"י) דהביא דברי מהרש"ל בהגוזל קמא (ס"י י"ט) בשורף שטרו של חברו, Dai מעין השורף יודע אני שהיה כתוב בו חוב, אבל אני יודע במה, אמרין משיל"מ. ומאמר הש"ך דהנוגן אין נשבעין על שטרות, מ"ט סברת מהרש"ל היה כמו כתירוץ א' של התוספות דשטר דראי' לכל העולם לנוגות ולמכור חייב, וא"כ חייב שבועה נמי. וכן כפל דינינו שווה, עכת"ד ע"ש. וע"כ צ"ל לפי דברי הש"ך דיננו כממון ולא חייב רק משווים גרמי Dai"כ היאך יש לחיבתו משווים גרמי כנ"ס דהנוגן הרוי מוכח דלר"ט ממן מיקרי מטעם גנורם לממן, וד"ק. ואם אין דרבינו הרוי מוכח דלר"ט לממן, דג"כ ממן דהנוגן לשורף וכדומה, Dai נמי דבר הגורם לממן כממון דמי בדבר השווה בכל העולם, ולא רק לר"ש. ואם אין בדין דין, לב"ע דין כממון, והייב בהשבה.

וכן שמעתי מא' מבני החבורה שדייק כן מהרש"ך בכתובות (דף לד ע"ב) דמבייא קושית התוספות, ונ' תירוצים הנ"ל. ולשונו בתירוץ שני ושלישי כן הוא: א"נ איכא למימר דמאן דראי' דינא גרמי "לאו כממון משוויה ליה"

казמר דס"ל כר"ש וכו' אבל ממש דחייב ר"מ בדין גרמי אין להובי שיחייב ד' וה' בדבר הנורם לממן. וריב"א מפרש בדברין גרמי לא מחייב ר"מ אלא מדרבנן כדרומכח וכו'. עכת"ד הקדושים שלתוספות.

ומבוואר בדבריהם לפי ב' תירוצים הראשונים דלפי ר"מ דראי' דין גרמי, יתחייב לפי תירוץ א' עכ"פ בדבר השווה לכל העולם. ולתירוץ ב' עכ"פ בקרן חייב. וידוע דפסקין כר"מ נבי דין גרמי מבואר בס"י שפ"ז.

ויש לחקור בבדיקה תירוצם הראשון דר"מ דס"ל דמחיב מד"ג בדבר השווה לכל העולם, אם טומו דמחיב רק משווים דין גרמי גרידא או דילמא בדבר השווה לכל העולם מודה ר"מ לר"ש בדבר הנורם לממן כממון דמי. ע"י בש"ך (ס"י שפ"ז סק"א, וסק"א) שתמה על תירוץ הראשון שלתוספות שלא מסתבר כלל להחלק בין ראי' לו לבדוק או לכל העולם, דסוף סוף גרים לו היוק, ומה לי להה שלא היה ראוי לכל העולם, ע"ש. ואפשר קצת ליישב Dai נימא דסבירת התוס' הוא דר"ט מודה לר"ש בכח"ג הרי בדבר הראי' לכל העולם כגון שטרות, אף שאין גופן לממן הרי הון בנדר לממן דעתכ"פ גרים נמי לממן מיקרי, ולאו משווים דין גרמי גרידא. משא"כ בדבר שאין שווה אלא לו לבה, שלא שייך לקרוותו בעצם לממן אף לא מטעם דהגול"ט כממון דמי, Dai אין ממן בכל העולם ואיך יתחייב מדין גרמי על

ועי' שם בקצתה"ח (פסק"ח) ונתיבותו (פסק"ח) שהתחנו עליו דהא נבי משכון אי מיקרי מוחזק או לא, לא תלייא מילתה באחריותו. ודוקא חמץ עובר עליו אם אחריותו עליו, משום דברי חמץ דבר הנורם לממן דמי, אבל לעניין קניין ומוחזקתו, אין אחריות מהני כלל, רק בכל דוכתא דדבר הנורם לממן דמי, לאו כממן דמי, ולגבי שהיא קרווי מוחזק בעניין קניין בגוף המשכון דליהו מוחזק, ואם ישראל מעכו"ם לא קנה משכון,מאי מהני מה שקיבל עליו אחריות, ע"ש מה שהאריכו בזה ובנתיבותו תירוץ שם בדוחך וכמ"ש בעצמו, ע"ש.

אולם לפ"י מה שכתנו יש ליישב דברי היש"ך בפרשיותו, גם אין דלא פסקינו בכר"ש, זה רק בדבר דאין שוה לכל העולם, אבל בדבר השווה לכל העולם לעכו"ע כממן דמי, וא"כ גם במשכון של עצומנו בידו ומיקרי מוחזק. והוא דוקא כממן בידו ומיקרי מוחזק. והוא דוקא אם קיבל עליו האחריות, דבחמץ משום רקייב האחריות מיקרי גורם לממן, וזהו למוחזק כלפי בכור, בן שמעתי לישב מפי הרה"ג ר' אשר שפира שליט"א, ורפה"ת.

ה. שיטת הקצתה"ח נראה כיישוב קמא דחתום'

בקצתה"ח (ס"י רצ"א סוף פק"ד) דין נבי שומר לאחד שהיה לו סייף במשכון מעכו"ם, ופשע בשמרתו. והעכו"ם העליל על המפקיד הרבה יותר מאשר, אם השומר חייב לשלם כפי שהעליל

הואיל ואין גופו ממון אלא מדרבן (זהו תירוץ ריב"א המובא בתוספות כנ"ל) א"ג מדאוריתא מכל מקום "לאו ממון הוא" והוא אפשר לדבר הנורם לממן לאו כממן הוא לשלווי עלייה תשלומי בפל וכו', עכ"ל ע"ש. ומדובר בדבריו דמפרש רק בב' תירוצים אחרים דלאו כממן משווה לייה למ"יד דאין דין דגרמי, משמע דלפי תירוץ הא' דחילך בין אם זה דבר ששווה דוקא לו או לכל העולם, משווה לייה כממן ולבן חיב בגרם להזיק, ודוק".

ד. יישוב דברי הש"ך

نبي משכון של עכו"ם

פסק בש"ע (ס"י רע"ח ס"ד) דין הבכור נוטל פי שניים במלואה דמיקרי ראיי בד"א במלוא שלא במשכון אבל במשכון נוטל פי שניים אפילו משכנו בשעת הלוואה והוסיף הרמ"א וי"א דוקא במשכון של ישראל אבל במשכון של עכו"ם לא מיקרי מוחזק א"כ חלית לו המשכון. ותמה על דבריהם בש"ך (שם פק"ד) והניח דין זה בצ"ע, דआ"ג דב"ח מעכו"ם ל"ק משכון, הינו לעניין שהיא קני לו וכו', אבל עכ"פ שעבורו בידו מיקרי, ולגבי בכור לא בעניין שהיא מוחזק רק שהוא מוחזק בדבר והרוי הוא מוחזק במשכנות של עכו"ם וכו', ע"ש. ומסיים שם היש"ךadam קיבל עליו היישראלי אחריות נכסים על המשכון דכתב הרא"ש בפסחים דישראל עובר עליו בכל יראה ובכל ימצע, נראה דין מהר"יך מודה דמיקרי מוחזק וכו', עכ"ד ע"ש.

האריך לדוחות דברי הש"ך (ס"י שפ"ז סק"א) וא"כ בנ"ד יחייב משום מצות השבה, וכן. וכיו' לפי תירוץ קמא רהתוספה.

ו. **שיטת הש"ך והנתיבות**
 אמן לפি תירוץ ב' של התוספות הנ"ל דר"מ דדאיין דין גרמי הוא רק נבי קרן ולא לגבי כפל וד', ולכן, לבאורה הדבר פשוט דסבירא זו לחلك בין קרן לכפל שייכא בדיינה גרמי, דעתו יש לחلك ולומר דגרם לו היקף רק בגין הדבר בגין בשור הנמקל, אבל לא נרמ לו להפסיד הכפל, ופשוט הוא. ועי' בש"ך (ס"י שפ"ז סק"א) דנקט תירוץ זה לעיקר. וכן בתב שם (סק"ו, וסק"א) וחאריך להוכיח דזה שי' הרמב"ן, וכן רלב' סק"ז) נבי הא דין דספსירה שembr במחמת בעלה מום לולוקה, ולא בדקה הלוות, חייב לשולם לספסירה, הגם דהבהמה אינו שווה רק לו, רק הוא היה יכול להחזירה למוכר. ומברא שם דחויבו הוא כיון דספסירה מוכר מיד וא"א לו לבדוקו, והוא באילו אמר ליה ויל עיין בהיה אוית ליה כובי, ועלך קא סמיבנא וכו'. וכמו במראה דינר לשולחני החיב וכו', ע"ש מה שהאריך. ולבאורה הטעם דמראה דינר לשולחני חיב, הוא מטעם גרמי ובמבחן בגمرا ב'ק (דף ק' ע"א) ע"ש. ולפי תירוץ הא' של התוספות בדבר שאינו שווה לכל העולם אינו חייב לר"מ, א"כanca נמי לא הוועיל כלום בתירוץ, העדין אינו שווה לכל העולם. גם אין לומר דס"ל

עליו הגוי או כשווי האמית. וכpective שם דלפי דברי התוספות הנ"ל בדבר שאינו שווה לכל העולם אינו חייב לר"מ, ה"ה כאן בסוף שאינו שווה אלא למפקה, לפטור עצמו מהעלילה, פטור השומר מלשלם, ע"ש. ונראה דס"ל מדנקט גם תירוץ זה לעיקר. וכן תירוץ הקצה"ח (ס"י שפ"ז ספ"ק"א) קושית התוספות בב"ק (דף נ"ד ע"א) דהקשה הר"ר משה מפונטייז נימא דאתה חמור למעוט שטרות שם נפלו שטרותיו לבור דבעל הבור פטור, וע"ש שכתבו משום הדיינה גרמי אינו אלא מרבען, ולפי שיטת הרמב"ן דהוא מן התורה הדרא קושית תוס' לדוכתיה. ונראה לפי מ"ש תוכ' במרובה שלא מחייב משום דין גרמי אלא במחיצת הכרם שראוי לכל העולם וכן שורף שטר ראוי למוכר לכל העולם ולגבות בו, אבל שור הנמקל אינו ראוי אלא לשומר לפטור אפילו לר' מאיר ע"ש, ולפי מ"ש הרמב"ם (פ"ז מכירה הי"ב) דמכירות שטרות דרבנן, א"כ שורף שטר מן התורה לא מחייב משום דין גרמי בין דאיינו ראוי אלא למלה נופה וא"כ לא צריך לקרוא למעוט שטרות, אבל השטה דבר תיקנו רבנן מכירה בשטרות ראוי לכל העולם למוכר ולגבות חייב עליה מן התורה כיון דהשתא ראוי לכל העולם. (בדאי לציין דמה שכתב לתירוץ לפי שי' רמב"ן אינו לרמב"ן נופה, דהא הרמב"ן ס"ל דעתך בתירוץ שני של התוספות דמחלק בין קרן לכפל, אלא כוונתו לפי שי' הרמב"ן נבי דין גרמי, ודוק') עכ"פ נראה דעת הקצה"ח גותה דהעיקר בתירוץ הראשון

דמיiri במקום שם ירצה למוכרו לאחר, יכול הלה לומר אני מניה לאחר לילך דרך שדה שלו, וראי' לוה מכהבותה (רף ל' ע"ב) בתחbare לו חבירו בבית הכליה, שבתבו התוספות דאיינו שווה פריטה ממשום דנמאם, וקשה דמ"ט שווה היא אצל האוכל שאינו נמאם אצלו, אלא ודאי כיון שאינו יכול ליקח דמים, לא מיקרי בר דמים. והג' אינו שווה רק לבעל השדה החיה, ולכך פטור. עכת"ד הנזכר לעניינו, ע"ש.

ולפום ריחטא מוכחה דס"ל כתירוץ הא' של תוספות, دائ' ס"ל כתירוץ הב' של תוספות, אפילו דבר שאינו שווה לכל העולם בגין חמץ בפסח אצל שומר שומר קיבל אחריות, וכן שור הנסקל אצל שומר חייב מטעם דנא גרמי. וכן ס"ל לרמב"ן בדינא גרמי הנ"ל, וא"כ הבא נמי אפילו הדרך אינו שווה אלא לו נמי יתחייב לשלם לו מה שהפסידו. ולפי תירוץ הא' דחייב רק מדינא גרמי בדרבר השווה לכל העולם, כאן הרי השדה אינה שווה אלא לו, ולכן אין חייב לו. והגאון ר' יעקב מענדיל נילגנער שליט"א השיב, דאיינו הובחה כלל דיש חלק טובא בגיןו, דמה שתירצטו תוספות ורמב"ן דחייב מטעם דינא גרמי אף שאין שווה לכל העולם, הוא רוקא באופן דעתכ"פ אצלו נגרם הפסד ממון, בגין שור הנסקל הנגב מבית שומר, אפילו שwner שווה לכל העולם רק לשומר שיכל לפטור עצמו אצל המפקיד بما שמחיו לו, יוכל לומר לו הרי שlk לפניך, מ"ט ע"י הגנה

בתירוץ השלישי בתוספות בשם ריב"א, גרמי רק מדרבנן חייב, דהא מבואר בש"ך (ס"י שפ"ו ס"ק כ"ד) דודוקא מילתא מצינו בש"ס קנסו והבו שלא להוסיף עלה, ע"ש. ובאוורה מוכחה דס"ל לדינה כתירוץ הב' של תוספות דחילך בין כפל לcker, ובכן אפילו אינו שווה לכל העולם חייב ממשום גרמי, דהיינו באילו אמר לו חי דעלך קא סמיכנא.

ולבאוורה יש להעיר בש"י הנתיבות דהוכחנו כאן דס"ל לעיקר כתירוץ הב' של תוספות, דבנתיה"מ (ס"י קמ"ח סק"א) לא משמע כן, דהאריך שם לבאר דין מי שאבדה לו דרך לשדהו, וארבעה שדות מקיפין לשדהו, בכתב המחבר (שם ס"ד) אכןילו כל ד' שדות הם שייכים לאיש אחד שקנה אותן מדי' אנשים, אין לו עליו דרך, שהרי אומר לו עתה אם אחוייר לכל אחד שטרו אין אתה יכול לעבור על אחד מהם, ואני קניתי מכל אחד מהם כל זכות שיש לו. והאריך הנתיבות להקשות שם בטעם הדבר, ומסיק דע"ב דינא כאן רק באופן שהוא לבעל השדה האמצעת רק שעבוד וחוב ליתן לו דריסת הרנו וכו, ע"ש. ומישב בו קושית התוספות ביבמות (דף ל"ז ע"ב) בד"ה אמר לייה דחקשו בר' בעלי שדות שקנו מאיש אחד, דליהדר האי חד דמי הדרך. ומאמר שם הנתיבות בדבר שאינו שווה בעצמו למוכרו וליקח דמים בעדו, ושווה רק לוותו אחד, אין המוקח חייב לשלם לו. ואין לומר שיכל בעל השדה האמצעת למוכר שדהו עם הדרך, דיל'

ישנו בדין יום או יומיים, מפני שהוא כספו. ומפרש בוגרמא שם ר"מ סבר כיון פירות בקנין הנוף, והקשה דכיוון ר"מ סבר לה בר"ש מבואר בב"ק (רף ע"א ע"ב) גבי שור הנסקל, אם כן נהי דקנין פירות בקנין הנוף, הא לאחר שלשים, דשני הוא. וא"כ תוק שלשים נמי הוא דשני מהמת דבר הגורם לממון. ונראה דעתך לא קאמר ר"ש דבר הגורם לממון במנון דמי אלא שיתחייב בהיוקן, בין דעל ידי היוקן יפסידו הבעלים הממון כמו בקדושים שחייב באחריותן דחייב מה"ט לר"ש בהיוקן ובגניבתן, אבל כל זמן דאיתא בעיניה לאו ממון הוא כלל וכי אבל בעינא לאו ממון הו, שלא אמרין אלא שיתחייב בהיוקן ובגניבתן דנפש על ידו, וכמ"ש וע"ש מה שהביא ראי' מפק דפסחים (דף ה' ע"ב) אמר רבא בעיר חמירא דבנין חילא כיון דאיilo מינגב או מיתבד בראשותיהם קימי ובעי שלימו בדילבון דמי וכי אילא אמרין הינה לא למ"ד לאו בממון דמי הינו דאיתיך לא ימצע אלא למ"ד בממון דמי לא ימצא למה לי איתיך סדר' הוail וכי איתיה הדר בעינא לאו בראשותיהם קאי קמ"ל וכותב רש"י זיל הוail וכי איתיה הדר בעינא הוא גופא למרייה וזה עדין לא נאבד וכי אמר ר"ש להאי היבא דאיו בעין בנין גבי גונב קדושים שהיו הבעלים חיבין באחריותן אמר ר"ש ע"פ שאין כפל בהקדש דכתיב רעהו ולא של הקדש הכא חייב כיון דזה חייב באחריות רעהו קרינן בה דהא גרם לו להתחייב ממון עכ"ל ומובואר דרי' שמעון לא קאמר שני

גולם לו הפסד ממון במה שצורך לשלם למפקיד מכיסו. וכן בקדושים שחייב באחריות, דע"י זה שנגנוו חייב הבעלים להוציא מכיסו ממון לשלם, ולבן חייב מטעם דין דוגמי. אבל באופן שדיבר הנטיבות דיש לו זכות ושעבוד לבעל השדה לעבור בתוך שדה של חברו, ואיןו יכול למוכרו כמו שזכרנו לעיל, וכן יכול שתחbare לחבירו בבית הכליה, איןו יכול למוכרו, ואפילו ייק לו אחר הנהה זו, מ"מ מה שיכול לאוכלו, לא הוי היוק ממון כלל, וכן הדבר בשלהצמו אין לו שום ערך דמים דאיו שוה אלא לו עצמו, ומשום גשמי אין חייב שלא גולם לו היוק ממון כלל, וכן אין שום טעם לחיב למ"י שהיוק ומפסיד ממנו הנהה זו, ודוק". ושותים ישק משיב הדברים נכוחים. וממילא נשאר לנו ראי' ממש"ב (ס"י רל"ב סק"ז) כתירוץ ב' של תוספות, ודוק".

ולפי זה צ"ל בנד"ד דזה תלוי במחלות ר"ש ורבנן בדבר הגורם לממון לפי חידושו של הקצה"ח (ס"י שפ"ז סק"ז) בדבר שישוה לאחר זמן בודאות, חייב מטעם גולם לממון.

ז. יישוב דברי הקצוה"ח דاتفاق לר"ש דתגל"מ הוא רק לעניין נזקין וכיו"ב אבל לבארה יש לשודות בו נרנא, לפי מה דמסיק הקצוה"ח (שם סק"ז) דmdiיק מפרק החובל (דף צ' ע"א) דתני המוכר עברו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו ליום ר"מ אומר הראשון ישנו בדיון יום או יומיים מפני שהוא תחתינו. ר"י אמר שני

מסתבר לומר דרך בדילתא בעינה מיקרי דהנול"ם בממון, אבל מה שהוא ממון הוא רק באופן דליתא ריתחיב או באחריות, אבל ב"ז דאיתיה בעינה, לאו גורם לממון הוא גבי האחריות, ר"ב ר' דאיתיה בעינה הררא כמו שהוא למרא, וכל מה שנורם לממן הוא רק באופן דליתיה בעינה, אבל בדבר שהוא גורל"ם משום דסופה להיות ממון, אין סברא לומר דודוקא בדילתא ולבן גם באיתיה בעינה, נמי ממון, ושלו הוא.

שוב ראיתי דמביין בן בשם האחים ר' חי"ד סי' מ"ו לחلك כמו שביארנו ות"ל שכיווני לדעתו הנדרלה. ומה שהקשה הקצה"ח מב"ק (דף צ' ע"א) בדיין יומ אוי יומים, עי' בשות' רבינו משלום איגרא זי"ע (סי' ל"ד אות ג') (וע"ש בריש התשובה דתשובה זו כתוב לבעל קצחה"ח) שכטב דאיתיה ראי' כלל, דהא בלא"ה בודאי אפילו למאן דס"ל קניין פירות בקניין הגוף, מ"מ בודאי בגין יכול לクリש נשאה, דהא יכול האשה למוכר את הנוף של הנכסי מלאן על מנת שאם יגרשנה או ימות הוא, וכמו דאיתיה, דודוקא אם מטה הבעל מוציא מיד הלקוחות וכו', או רשם לענין יומ אוי יומים בעין דליהוי טפי שלו, דבענן המיוחד, אפילו למ"ד דפליג א"א שם בב"ק (דף צ') וא"כ ליבא ראי' עב"ל ע"ש.

ונשוב לדידן לפי מש"ב למעלה לבאורה הוא תלוי בחלוקת ר"ש ורבנן.

היכא דאיתא בעינה דהנול"ם בממון דמי, ונבי חמץ רבוי קרא לעבור בכל יראה דהא אפילו לדידן דלית לן דבר הנורם לממון, שאני חמץ דבתייב לא מצא. אבל אי נימא דלר' שמעון הויה כממון אפילו היכא דאיתיה בעינה, א"כ תיקשי לא מצא דכתוב רחמנא למה לי, ז"ב, עכת"ה. א"כ לפ"ז בנ"ד באבידה דיש לדון עליה אם דין כממון היכא דאיתיה בעינה אף לר"ש דס"ל דהנול"ם בממון דמי, נמי לאו ממון הוא ב"ז דאיתיה בעינה, וא"כ לא מרתחיב בהשבה.

ונראה לפענ"ד ליישב דודאי לר"ש דס"ל דהנול"ם בממון דמי הוא גם בדאיתיה בעינה, וביויתר לפי מ"ש הקצה"ח (סי' שפ"ו סק"א) בשם הרמב"ן דלי ר"ש דכממון דמי הוילו אותו דבר בכיס מלא מעות אצלו ובמו דחויקו ממון ממש, שלא מסתבר כלל דבל דינו דר"ש דכממון דמי, הוא רק בלא"ה בדילתא בעינה, וא"כ היאך יכול לומר דחויקו כיס מלא מעות דאיתנו ממון אצל רק אחר שהוויקו או גנוו. ולבן נראה דיש לחלק דבל דבר בדיינו דהנול"ם משום דלאח"ז יהיה ממונו, בודאי גם בדאיתיה בעינה מיקרי ממון, משום שעמד להיות שוה ממון עכשו נמי ממון הוא, ומה שהוכיה הקצה"ח דאיתנו ממון רק בדילתא בעינה מהמץ בפסחים (דף ח' ע"ב), והוא רק בדבר דאיתנו שייך לדין בעלותו, בגין חמץ בפסח שקיבל עליו אחריות, דאיתן זה דין שהוא ממון שלו, רק קבלת האחריות ע"ז היא מהחייבתו, ובזה

ח. חיוב השבה מצד שמונע

מן הפסד.

ועוד נראה לדון בזה מטעם אחר, והוא דבפתחי תשובה (ס"י ר"ש סק"א) כתוב בשם רעכ"א (ב"מ דף כ"ב ע"ב) בסמל ששרב היה שומר של נכרי וקיבל עליו אחירות שמירה ונאבד ממנו החפץ היה לנענ"ד שייש על המוצאו חיוב השבה אף דגוף החפץ של נכרי מ"מ הוא מציל היישר אל מן ההפסד שלא יצטרך לשלם לא מיבעי לר"ש דאמר דהנול"מ ממון דמי היו החפץ ממון ישראל אלא אfilו לרבען היו שאין זה החפץ של השומר אבל מ"מ הוא מציל הנכסים של רואבן שלא יתחייב לשלם אך היה לנענ"ד בפתרונות גמורה אمنם חבריו יידי הרב מו"ה ישראל נ"י מפקך בדבר רמ"מ י"ל לרבען דר"ש הר חפץ לא מיקרי אבידת אחיך וכו' ומסיק צ"ע לדינה ע"ש. וכן כתוב בחכמה שלמה להגאון מהרש"ק בפתרונות סברת רעכ"א, דחייב. חוין דס"ל לרעכ"א ולהבמת שלמה אכן שהאבידה אינה ממונו, ואני אבידתו, מ"מ אם בהשבתו ימנע ממנו הפסד, חייב נ"ב בהשבה. דין השבת אבידה אינו רק להחויר ממונו של חבריו לחברו, כמו שפסק המחבר (ס"י רג"ט ס"ט) אבידת קרע נ"ב חייב להסביר שאם ראה מים באים לשטוף שדה חבריו חייב לדדור בפניהם כדי להציל. אלא דמסיק הנרעכ"א דצ"ע לדינה, מטעם שלא מיקרי אבידת אחיך כנ"ל.

ט. אי חייב משום גرمי אף

בדבר שאינו גורם לממון

ועי' בקצתה"ח (ס"י ד"ש סק"א) בדיינה הגם' ב"מ (דף צ"ט ע"ב) בסמל ששרב חבית של חנוני, לפי שי" רשי" ותוספות והרמב"ן אfilו שברו בשאר يومי אינו יקר כ"ב, אם החיוiro אחר יומה דשוקא, דאו שוה יותר, ציריך לשלם כמו יוקרא דיוםא דשוקא. והקשה שם, דקי"ל כל הנולני משלמין בשעת הנזילה, וכל השומרין בשעת הפשעה, וא"כ אמאי משליyi כיוקרא דלקמיה. ומהרין שם כמו שכותב בס"י שפ"ו (סק"ז) דבפסחים (דף כ"ט ע"א) משמע דיוקרא דלקמיה חשיב גורל"מ, ولكن לר"ש דגnewline"ט במון דמי, חיוב. ואף דבשעת שבירה היה שוה פחות, אבל משום דהנול"ט במון חייב כיוקרא דלקמיה. ואף דין פסיקין כרבנן דלאו במון דמי, מתרין שם, דעת"פ גם לרבען חיוב ממון דינא גרמי, וכמ"ש הרמב"ן בדיני גרמי, דלא פליini רבנן על ר"ש בגונב קדשים שחיבב באחריותך רק לפטור הכפל, אבל קרן מודו רבנן דחייב משום דינא גרמי. וא"כ ה"ג מתחייב משום דינא גרמי בגין דבריו היזקיא, שהרי שוה לקמיה ביום השוק חמשה, ולא מיפטר באربع עוג ריכול לקנות בזה חביות יין, בגיןداولין בתר יוקרא דלקמיה וה"ל היוק בחמשה, ומ"ה ציריך להחויר לו חביות יין, דהן שותות נמי חמשה ביום השוק, עברת". ואף דבקצתה"ח (ס"י קע"ז סק"ז) כתוב שלא פסיקין כן, וחיב לשלם רק בשער של עכשו ולא כיוקרא דלקמיה,

دلשוף חמץ אינו דבר שכיח כלל, ולכון אין לחייבו מטעם גרמי. ומ"ב נבי סבל (ס"י ד"ש) דחייב מטעם גרמי, שם אויל לישב שי רשי ורמב"ג, ולא לדינה. ובפרט לרמב"ג דד"ג חייב מדאוריתא, ודאי דחייב. אבל כמובן דזה דוחק, ובפרט לפי מה שבתבנו לעיל (אות ה) בשם הקצה"ח (שפ"ו סק"א) דהעיקר בתידוף הראשון של התום, ועוד דס"ל לעיקר דד"ג חייב מדאוריתא. ולא דוחק גדול ליישב דבריו לדעת הש"ך שלא ס"ל בותיה.

יא. ישוב האהייזר על דברי הקצה"ח וביאור דבריו

ובשות' אהייזר (ח"ב יו"ד סי' מ"ו) עמד בזה נ"ב לתרץ דברי הקצה"ח ומבהיר דס"ל דמהתלי הש"ס בדהגול"מ אף שיש לו שווי עבשו, כיון דחווי להשוותו לאח"ז, וכמו שהקשה בפנ"י, ע"ב צ"ל דאיסורי הנאה לשעה הוא בחפקר למן נבי דין ממון שבו, ולהבי לא ש"יך לחיב את המזוק מצד דין גרמי, דהא אין לו בעליים ומופקר לפי שעה. ואע"פ דקדשים שה חייב באחריותן חייב מטעם דין גרמי לתירוץ התוספות דחייב על קרן, שני ה там, כיון דעתהיב באחריותו, דاع"פ שאינו בעליו, הרי חזיק לו שנתחייב מיד על ידו. משא"ב בזה שלא נתחייב כלל, ואין לו חזיק עבשו, וכיון שיצא מרשותו ואין לו בעליים לה חייב אותו, ורק שאללו השהה אותו היה זוכה מאלו. וכיון דין לו בעליים אין להחייב. ודמי למונע חבירו מלזכות במציאות לאחר פסה דין בזה

ע"ש. וזה אינו, דהთם נבי סבל ששבר החבית יש לו שער עכשווי, ולכון לא אולין בתר לבסוף, אבל דבר דין לו עכשווי שער כלל, בודאי אולין בתר יוקרא דלקמיה, ודוק. ועי' שם בנתיבות (סק"ב), ונראה דמסכים לדברי הקצה"ח בדבר שאינו שהיה עתה כלל רק לאח"ז, בגין חמץ בפסח דהוא בכלל גורם למומן. רק שחולק עליו נבי סבל, דאיפלו דישוה בעtid הרבה, מ"מ עכשווי יש לו שווי נמי, והרבה מוכרים אותו עכשווי בשער הפחות, ולא מיקרי גורם למומן, אלא אולין בתר מה דשווע עכשווי, ע"ש.

ולכואורה דברי הקצה"ח סותרים זלי'ז. דבסבב (ס"י ד"ש) מבאר דאיפלו לרבען דלא מהיביב משום דהגורל"מ, חייב מטעם גרמי. ואילו לנבי השורף חמץ בתוך פסה (ס"י שפ"ו) כתוב דזה תלוי בחלוקת ר"ש ורבנן, ולא מהיביב שם מטעם גרמי.

ויל' לפי שי הש"ך הניל' דס"ל לעיקר דד"ג חייב רק מדרבען כמו שהאריך בס"י שפ"ו (סק"א, וס"ק כ"ד), וכתב שם דרך מה שמזכיר בחוזל חייב מטעם גרמי, יש לחייבו, והבו שלא לוסיף עליה. וא"ב ייל' דמש"ב הקצה"ח (ס"י שפ"ז) בשורף חמץ חייב רק לר"ש מטעם דדהגול"מ במומן, ולא כתוב חייב מטעם גרמי, הוא בדברי הש"ך דנקט לעיקר לדינה דזה רק מדרבען, ואין להוסיף על מה שבתבו חזל. ובפרט

ממנו כמו שהבאו לעיל מהנואן רעכ"א
ו מהרש"ק, ודרכך.

יב. שות' בית אפרים
שוב ראיתי בשות' בית אפרים או"ח ס"י
מ"א דהאריך שם וחולק על סברת
הказח"ח דיווקא דלקמיה תלוי
במחליקת ר"ש ורבנן משום דהגול"ם,
וס"ל דבאותן ריחיה שווה לאח"ז בודאות,
אינו גורם לממון, אלא ממון ממש הוא
גם עבשוו לבו"ע, ואין לו שיכות כלל
למחליקת ר"ש עם רבנן. ודוחה את ראי"
הказח"ח מגמא בפסחים (דף כ"ט)
האוכל חמץ של הקדרש בפסח דפליני
ר"ש עם רבנן אם מעלה, לר"ש דבר
הגנול"ם בממון, מעלה משום דלקמיה
אחר פסהח חוי כנ"ל, דאיתנה ראי", דרכך
לגבוי הקדרש דיש דין מיוחד דאין להקדיש
אלא מקומו ושתתו, כמבואר דאיתן מעליין
מרגליות של הקדרש לברך למכוון,
ומתניין פרה לאטלים, בדאיתא
בערכין, ע"י באורים ותומים (ס"י ק"ט)
דווח נירת הכתוב בהקדיש שלא
משערין כלל בשווי דלאח"ז, ולבן כל
שוויותו הוא בדחתה. ולכך בהקדיש
הוצרכנו לתלוותו במחליקת ר"ש ורבנן,
אבל לענין הדירות אף למ"ד דהגול"ם
לאו בממון דמי, בדבר רשות, לאח"ז נמי
ממון הוא, וכמבואר ברשי" ב"מ (דף
ג"ט) שהקונה נותן עיניו בשבח שלאח"ז,
ולבן ממון ממש הוא לכל דיניו למכרו
והייב על הייקו ונגנתו, דיניו עבשוו
בממון ממש, ע"ש שהאריך בזה.
דבריו פשוט דברנו"ד חייב להחויר אבידה
כזו לבו"ע.

דין דגרמי. אולי סברא זו אפשר לומר
רק אי נימא דאייסורי הנאה هو הפקר
לזמן ואפקעתא דמלכא מצד עצמו
להבי גם הבא באיסחה"ז בזמן, והוא הפקר
לזמן, ע"ש מה שהאריך, ועכבה"ד.

ולכראה יש להוסיף ולהעיר דלפי דבריו
далא שיך לחיבו מטעם גשמי דחיי
איסוה"ג ובהפקר דמי, ודמי רק למן גע
אותו מלזות במציאות כנ"ל, א"כ מהאי
טעמא נמי לבאורה אין לחיבו גם לפי
ר"ש משום דהגול"ם בממון, בין
רבשעה שהוא אסור בהנאה כהפקר
דמי, ולא הויק לו דבר שנורם לממון,
דהא אינו שלו כלל. ונראה לומר דלפי
מה שבכתב казח"ח להובי דמה דר"ש
סובר דהגול"ם בממון דמי זה רק
בדיליתא בענינה, אבל כל זמן שאיתיה
בענינה לא הוא גורם לממון, א"כ בזמן
שכבר ליתיה בענינה לא הוא אצל
איסוה"ג, וממילא חייב בדבר הגורם
לennon בממון, אבל גבי דין גרמי הלא
נתחייב בשעה דעתה בענינה, וא"כ אין
לחיבו, אבל זמן שאסור בהנאה הרי
הוא הפקר אצל, כנ"ל ודרכך.

וא"כ בנידון דין יש עוד טעם לחיב
במצות השבת אבידה לפי מה שהוכחנו
מהקצתה"ח (ס"י ד"ש), וכן נראה דהסכים
לו הנתיבות שם כנ"ל, רעל מה שישוה
לאח"ז גבי ניוקין יש לחיבו מטעם גשמי,
ולא מיקרה רק מניעת רוח, וא"כ גם
לגבוי השבת אבידה בו יתחייב להציל
ממון חבירו שלא יבא לידי אבידה

העליה לדינה:

לכואורה יש כמה צדדים לחייב בהשנת אבידה:

א. לפי הקצוה"ח (ס"י שפ"ו סק"ז) דוחכיה בדבר דלקמיה חי תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן, ולפי תירוץו הראשון של תוספות ב"ק (דף ע"א ע"ב) ותוספות בכתובות (דף ל"ד ע"א) דלר"ם דמחייב בדיינא גרמי, בדבר השווה לכל העולם, מורה לר"ש דגנורם לממון כממון דמי, אף דבעלמא לא פסקיןן בר"ש. וכן נראה דעתך הקצוה"ח לסבירא זו לעיקר (בסי" רצ"א סק"א, סי' שפ"ו סק"א) א"כ ה"ה באבירה דתשווה לאח"ז פרוטה, דחייב בהשנה, כיון דהוי ממון מטעם דדהגול"מ כממון דמי. – אמן לדעת הש"ך (ס"י שפ"ז סק"א) ועוד אחרים דס"ל דהעיקר הוא בתירוץ נ' של תוספות, וכן לדעת הנתיבות (ס"י רל"ב סק"ז) דנראה דעתך לעיקר בתירוץ נ' של תוספות, ודאי איןנו מטעם גורם לממון, דלר"ם אין לחייבו בהשנה מטעם זה, כיון שלא פסקיןן

בר"ש, וכמבואר בש"ך (ס"י שפ"ז סק"ט)

ב. לפי שיטת השות' בית אפרים או"ח סי' מ"א דיוκרא דלקמיה חי עבשו ממון ממש, בלבד מהקדש, בודאי חייב בהשנה.

ג. לפי דברי הגruk"א המובא בפתחי תשובה (ס"י רס"ו סק"א) והגאון מהרש"ק בחכמת שלמה (שם) חייב בהשנה, כיון שה חייב להציל ממונו של חבריו, ואף דאינו ממונו של חבריו, מ"מ יצטרך להלה להוציא כסף על זה ושוב הווי מהויב בהשנה. וביחוד למש"ב בקצוה"ח (ס"י ד"ש) דיווקרא דלקמיה חייב בהזיקה מטעם גרמי. וכן נראה שם בסק"ב בנתיבות דהסכים עמו חייב בהשנה לכ"ע.